

Keveházi Katalin

Mi újság a MOKKA háza táján? 3. A régi nyomtatványok és kéziratok adatbázisa

Három évvel ezelőtt alakult meg a Magyar Országos Közös Katalógus (MOKKA) muzeális dokumentumokkal foglalkozó tagozata, a MOKKA-R, amely a régi nyomtatványok magyarországi adatbázisának kezelésén túl feladatának tekinti a kéziratok katalógusának kialakítását is. A MOKKA-sorozat harmadik részeként megjelenő tanulmány magyarázatot ad arra, miért célszerű külön kezelni a fenti dokumentumokat, valamint részletesen ismerteti a kereső-, és feldolgozó felületet is tartalmazó Bodza-keretrendszer működését és lehetőségeit. A dolgozat második részében ismerteti a közel 150 ezer rekordot tartalmazó adatbázis szerkezetét és tartalmát, végül beszámol a MOKKA-R tagozat eddigi tevékenységéről, együttműködéseiről, valamint ismerteti annak további terveit.

Szervezet

A Magyar Országos Közös Katalógus Régi Nyomtatványok Tagozata (MOKKA-R) a MOKKA Egyesület tagozataként alakult meg 2005 novemberében. Működése a MOKKA Egyesülethez hasonló, szabályzatai annak megfelelő dokumentumaival összhangban készültek.

A MOKKA-R szakmai tanácsadó szervezet. Célja a Kárpát-medencei könyvtárainak és azok használoinak dokumentum- és információellátását nagymértékben javító közhasznú tevékenység ellátása, különösen a MOKKA-R adatbázisainak működtetése, a régi nyomtatványok és kéziratok közös katalógizálási rendszerének előkészítése, megszervezése és működtetése¹, valamint a kulturális örökség védelméről szóló törvényben² és a muzeális könyvtári dokumentumok kezelésével és nyilvántartásával kapcsolatos szabályokról szóló rendeletben³ meghatározott feladatok elősegítése. Gyűjtőkörébe tartozik minden nyomdatechnikai eljárással készült és kéziratot tartalmazó dokumentum, amely 1851 előtt keletkezett, és valamely könyvtár állományában megtalálható.

A MOKKA-R Tagozat megalakulásakor 17 törzskönyvtár, 5 partnerkönyvtár, 5 részt vevő könyvtár alkotta a tagságot⁴. Ez a szám azóta gyarapodott⁵, a tagok száma jelenleg 40.

A MOKKA-R – a MOKKA részeként – saját költségvetéssel nem rendelkezik. A szükséges fejlesztéseket⁶ és a programszervező⁷ munkadíját a

Nemzeti Könyvtár biztosítja, az egyéb költségeket lehetőség szerint pályázati keretből fizetjük.

A MOKKA-R-nek megalakulása óta működik hivatalos honlapja⁸, ahol megtalálhatók a működésével kapcsolatos dokumentumok, a tagozat legfontosabb szabályzatai, az érvényes, muzeális dokumentumokkal kapcsolatos jogszabályok, a tisztviselők és a tagkönyvtárak adatai és elérhetősége. Természetesen innen érhető el a MOKKA-R adatbázisa is. A hatékonyabb kommunikáció érdekében a tagozat levelezőlistát működtet⁹.

Miért külön tagozat?

A MOKKA-R tagozatban részt vevő könyvtárak nagyobbik része a MOKKA-nak is tagja, az általuk feldolgozott teljes állomány – beleértve az 1851 előtt megjelent nyomtatványokat is – a Magyar Országos Közös Katalógus természetes része.

Ezeknek a dokumentumoknak a feldolgozása azonban speciális szakismereteket kíván, amelyek – bár a régi könyves könyvtárosképzés beindulása óta sokat javult a helyzet – nem magától értetődően vannak meg minden könyvtárban. Ezt a tényt támasztották alá a *Könyvtári Intézetben* 2003-ban, a muzeális dokumentumok mennyiségéről, feltártóságáról készült felmérés eredményei is¹⁰, és ez a vizsgálat nem terjedt ki a középiskolai könyvtárakra, ahol jó esetben van alkalmazásban egy-egy könyvtáros. A válaszoló könyvtárak (59) túlnyomó részében készül ugyan elektronikus katalógus, de ezeknek csak alig a harmadában vonták be a feldolgozásba a régi nyomtatványokat is.

A MOKKA-R szakmai segítséget kíván és tud nyújtani úgy egy-egy dokumentum muzeális voltának megállapításában, mint konkrét címleírási kérdésekben, valamint az egy-egy helyen elkészült rekordok betöltésének módjában. Az együttműködésnek az is része, hogy megfelelő szervezéssel segítsen abban, hogy egy-egy feldolgozatlan állomány felmérését és feldolgozását szakismeretekkel és tapasztalattal rendelkező szakemberek segítsék az ilyen munkaerővel nem rendelkező intézményekben is. Tapasztalataink azt mutatják, hogy minderre nagy igény mutatkozik. Az egyesület természetesen nem tud mindenhova munkatársakat küldeni, de régi könyves könyvtárosszallgatókat már több alkalommal sikerült megnyernünk ilyen feladatra.

A MOKKA-R katalógusa azért különleges, mert – egyéb, nyomtatásban megjelent bibliográfiák anyaga mellett – a magyar nemzeti bibliográfia megfelelő korszakának anyagát is tartalmazza: ezek a rekordok a feldolgozás során jó segítséget jelentenek az azonosításhoz. Ez azt is jelenti, hogy e katalógusban olyan rekordok is találhatóak, amelyekhez soha nem fog példányadat tartozni, hiszen már egyetlen példányuk sem ismert.

Főleg kisebb intézmények esetében jellemző az, hogy a régi dokumentumok feldolgozása az integrált könyvtári rendszer hiánya miatt nem indulhatott még el. Már a tagozat létrehozása előtt, a tervezés éveiben világos volt, hogy ahhoz, hogy a régi nyomtatványok megbízható országos nyilvántartása létrejöhessen, a feldolgozást nemcsak szakmailag, hanem katalógizáló eszközzel is támogatni szükséges. Ez igazán akkor segítség az intézményeknek, ha az az adatbázishoz szervesen kapcsolódik, nem kerül sokba, és egyszerű a használata.

A régi nyomtatványok esetében nem elegendő a művek bibliográfiai azonosítása: a feltáráshoz elengedhetetlen része az egyes példányokhoz tartozó egyedi jellemzők leírása is. Olyan adatbázist kellett tehát kialakítani, amelyben nincs a MOKKA-éhoz hasonló duplumszűrés, ami miatt ezek a példányspecifikus jellemzők elvesznének. A muzeális dokumentumok országos lelőhely-nyilvántartásán szintén nem lehetett volna megvalósítani a MOKKA korábbi működése mellett.

A MOKKA-R feladata a kéziratok adatbázisának kezelése is. E dokumentumtípus már nem is tartozik a MOKKA gyűjtőkörébe, a leírásához a nyomtatványokétól eltérő szabványt kell használni. Célzerűnek látszott azonban, hogy a kéziratok szá-

mára kialakított adatbázis a régi nyomtatványokéval közös legyen.

Művelődéstörténeti oka is van annak, hogy a muzeális dokumentumok kezelését külön adatbázisban látszott szükségesnek kezelni. A Kárpát-medencében található, illetve keletkezett 1851 előtt kiadott dokumentumok közös egységnek tekinthetők. Ennek megfelelően – ahogyan a művelődéstörténeti kutatások esetében is történik – a tagozat együttműködési keretei határon túli intézményekre is kiterjednek. Indokolt, hogy a nyomdászati-, olvasás-, és könyvtártörténeti kutatások mellé oda lehessen tenni egy, a jelenlegi gyűjtemények anyagát tartalmazó katalógust, a MOKKA-R által kezelt adatbázist is. Az adatbázist magát beillesztettük a Bodza szakértői rendszerébe¹¹, amely a Kárpát-medence koraújkori olvasás-, és könyvtörténetének kutatásához, megismeréséhez nélkülözhetetlen levéltári forrásokat (könyvjegyzékeket), az egykori tulajdonosokkal kapcsolatos adatokat, a hozzájuk kapcsolódó bibliográfiai hivatkozásokat tartalmazza¹². A ma fellelhető dokumentumok leírása és példányadatai ezt egészítik ki. A ma meglévő kötetek leírásaiban megtalálható példányspecifikus adatok (pl. possessorbejegyzések) az olvasás-, és könyvtártörténeti dokumentumokkal együtt értékes új eredményekkel szolgálhatnak a könyvtártörténet számára (pl. akár könyvtárak egykori állományát is rekonstruálni tudjuk a segítségükkel).

A MOKKA-R működése

Az adatbázis: Bodza-keretrendszer

Az adatbázis jelenleg a *Szegedi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtára* szerverén található¹³. Ehhez tehát nem egy meglévő integrált könyvtári rendszert választottunk, hanem a Bodza-keretrendszert. A választást a következők indokolják:

Kompatibilitás a kutatási eredményekkel

A Bodza nemcsak arra bizonyult alkalmasnak, hogy a rendszerben tárolt különféle dokumentumokat (szövegek, bibliográfiai adatok, képek) tárolni, megjeleníteni, keresni tudja, és ezeket egymással, vagy a rendszeren kívül tárolt további dokumentumokkal összekapcsolja, hanem arra is, hogy bibliográfiai leírásokat és példányinformációkat fogadjon be és kezeljen, és ezeket az imént felsorolt forrásokkal összekapcsoljon. A legkézenfekvőbb talán az egyes művek leírásának és cím-

lapfotójának, vagy digitalizált változatának összekötése, de elképzelhető bármilyen további kapcsolat (pl. a dokumentummal kapcsolatos szakirodalommal, a possessorbejegyzésben szereplő tulajdonos további könyveinek leírásával, vagy a possessor könyvjegyzékének szövegével stb.) is. További nagy előnye, hogy az adatbázisban való kereséseket külső, a Z39.50-es szabvány segítségével lekérdezhető adatbázisokra is ki lehet terjeszteni. Ez lehetőséget ad arra, hogy olyan katalógusok lekérdezése történjen meg, amelyek például a nem Magyarországon megjelent művek azonosításában, feldolgozásában segíthetnek.

Rugalmasság

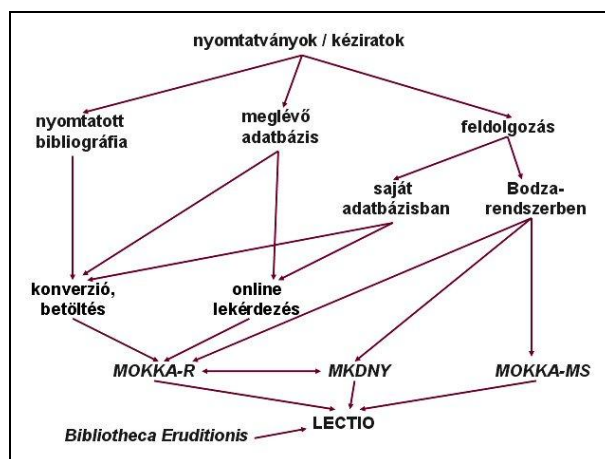
Az adatok tárolása XML-ben történik. Ez a rugalmas struktúra alkalmas szinte bármilyen más formátumban rögzített adatot (USMARC, HUNMARC, MASTER, különféle szövegformátumok stb.) befogadni, ugyanakkor szükség esetén szinte bármilyen formátumú exportot lehetővé tesz. Ez azért nagyon fontos tulajdonság, mert például a régi könyvekről készült bibliográfiai leírások a legkevésbé sem mondhatók egységesnek, sem adatformátumuk, sem tartalmuk alapján. A rekordok sokféleségét meg nem szünteti, de azokat egységesen kezelhetővé, és a konverziókat veszteségmentessé teszi a különféle eredetű állományok adatait egységes, MARC alapon strukturált XML-lé alakító megoldás. A Bodza-rendszer ugyanígy képes a kéziratok feldolgozásánál használt nemzetközi adatcsere-formátum, a MASTER szabvány alapján készült leírások kezelésére is.

A feldolgozás lehetősége

A feldolgozatlan muzeális állományok egy része megfelelő eszköz hiányában maradt feldolgozatlanul. A MOKKA-R adatbázisa a katalógus mellett – ugyanazon a felületen – olyan feldolgozó eszköz is, amely sem különösebb anyagi ráfordítást nem igényel, sem a rendszerbe állítása, menedzselése nem okoz gondot. A működtetéséhez mindössze egy böngésző és egy JAVA motor szükséges. Szükség esetén – internetkapcsolat hiányában – offline is működtethető, a bevitt adatokat később, egy lépésben is be lehet tölteni az adatbázisba. A keretrendszerben lehetőség van mind az adatoknak előre definiált, de tetszőlegesen bővíthető úrlapon való rögzítésére, mind MARC formátumú szerkesztésére.

A MOKKA-R adatbázisrendszere: a LECTIO

Az egyesület adatbázisa tehát két nagy egységet foglal magába: a régi nyomtatványokét (MOKKA-R) és a régi kéziratokét (MOKKA-MS). A MOKKA-R elsősorban a Kárpát-medencei régi könyves állományt tartalmazó közös katalógus. Ehhez tartozik a muzeális dokumentumok törvény előírta bejelentését lehetővé tevő, és a nyilvántartást megvalósító, egyelőre – jobb híján – *Muzeális Könyvtári Dokumentumok Nyilvántartásának (MKDNY)* kereszttel adatbázis is. Ennek elsődleges célja az intézmények tulajdonában ma megtalálható dokumentumok regisztrációja, a lelőhely-nyilvántartás. E két katalógusrész azonban nem független egymástól, ugyanis a MOKKA-R katalógusában feldolgozott példányok – a dupla munkát elkerülendő – a nyilvántartásban is megjelennek, és fordítva (1. ábra).

1. ábra A MOKKA-R működése

Az adatbázis tartalma

Bibliográfiai rekordok

A tagintézmények egy részének rekordjait betöltöttük az adatbázisba, más részüket a rendszer online, Z39.50 fölött kérdezi le. Fontos megemlíteni, hogy a MOKKA-R ilyen módon eléri a *Nemzeti Periodika Adatbázis (NPA)* és a *Magyar Elektronikus Könyvtár (MEK)* állományát is. Néhány intézmény anyagának feldolgozása pedig a rendszer katalogizáló eszközének használatával történik.

A MOKKA-R katalógusának fontos részei a nyomtatott bibliográfiák anyagai. Betöltötték az *Országos Széchényi Könyvtár* antikvakatalógusának¹⁴, a *Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár*¹⁵ és a *Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtára*¹⁶ katalógusainak anyagát, valamint a *Magyar Nemzeti Bibli-*

ográfiának a megfelelő időkorbe tartozó részét¹⁷. Az utóbbi – amellet, hogy így adatbázis-szerűen az interneten is elérhetővé vált – nagy segítséget jelenthet a feldolgozás során az egyes művek, kiadások, példányok azonosításában, akár arra is lehetőséget nyújt, hogy az egyes azonosított tételek bibliográfiai adatait használva készüljenek – saját példányadatokkal – új rekordok.

A MOKKA-MS adatbázis kialakítását szintén a megjelent nyomtatott katalógusok anyagának feltöltésével kezdtük el: a magyarországi egyházi könyvtárak kézirat-katalógusaival¹⁸.

Authority rekordok

Az adatok feltöltésekor a rekordok besorolási adatai – ha vannak ilyenek – indexelődnek, de jelenleg még nem rekordként kerülnek az adatbázisba. Az index azonban lehetővé teszi ezeknek az adatoknak a böngészését, és a készülő bibliográfiai rekordba való beemelését. A rendszer képes az ennél a jelenlegi eljárásnál szigorúbb authority-szűrésre, a besorolási adatok fájlban való kezelésére, és ezeknek a bibliográfiai rekordokkal való összekapcsolására is. Ezt először – már a közeljövőben – szerzői névalakoknál szeretnénk alkalmazni, amihez szükség volt arra, hogy a magyarországi szerzők megfelelő módon egységesített névalakjai kerülhessenek alkalmazandó névformaként az adatbázisba. A *Régi Magyarországi Szerzők (RMSZ)*¹⁹ új kiadásának megjelenése oldotta meg ezt a kérdést: az ebben szereplő névalakokból készülnek el a MOKKA-R authority fájljai, és a fájlrendszer kialakítása után ezek használatát szeretnénk kötelezővé tenni.

Példányokkal kapcsolatos adatok

A MOKKA-R-ben tehát nincs duplumszűrés, a leírások példányspecifikus adatai (a kötésre, possessorbejegyzésre, hiányokra, vagy más egyedi jellemzőkre vonatkozó megjegyzések) nem veszhetnek el. Ez azt jelenti, hogy egy-egy mű azonos kiadásáról több leírás is található esetleg a katalógusban, amelyek akár eléggé el is térhetnek egymástól a leírás pontosságát, mélységét illetően. Hogy az összetartozó leírások valóban összetartozzanak, a bibliográfiai rekord kötelezően kitöltendő mezői közé soroltuk a bibliográfiai azonosító számot/jelzetet tartalmazót.

Lelőhelyadatok: minden példányleíráshoz hozzárendelődik a leírás forrása. A feldolgozás során lehetőség van arra is, hogy további példányadato-

kat (pl. jelzet, intézményen belüli lelőhely) rendeljünk hozzá a rekordhoz.

Az OPAC

A keresőfelület a lehető legegyszerűbb. A keresést megelőzően kiválasztható, hogy mely forrás(ok)ban szeretnénk azt lefuttatni, tetszőleges számút, akár csak egyet, vagy az összeset kiválasztva. A kereséshez több szempont is megadható, legördülő menüből lehet a megfelelőket kiválasztani. Az indexelt mezők esetében böngészőlistából is kiválaszthatók és beemelhetők a keresni kívánt adatok. Az egy lapon megjelenő találatok száma beállítható, és lehetőség van a halmaz elemeinek különböző szempontok (szerző, cím, dokumentumtípus, megjelenési év, forrás) szerinti rendezésére, csoportosítására, összegzésére, sőt ábrázolására is. A találati halmaz letölthető többféle formátumban, de e-mailben is el lehet küldeni. A megjeleníteni kívánt találat többféle formátumban (MARC, címkés, úrlapos, és többféle XML) megtekinthető.

A fent leírt lehetőségek érvényesek akkor is, ha a keresést nem csupán a MOKKA-R adatbázisban, hanem annak teljes környezetében, az ERUDITIO-ban hajtjuk végre.

A katalizáló felület

Ez az eszköz jelenleg elsősorban azok számára készült el, akik az MKDNY-be szeretnék dokumentumot bejelenteni. Nekik is van lehetőségük arra, hogy adataikat egyben töltsük fel, a még fel nem dolgozott állományokat azonban célszerűbb egyenesen a nyilvántartásban leírni. Minden bejelentő egyedi azonosítót kaphat, ezzel jogosultságot az általa bejelenteni kívánt dokumentumok rekordjainak szerkesztésére. Kiszámú dokumentum bejelentésekor a regisztrációtól is eltekintünk – az anonim bejelentőknek természetesen csak az éppen leírt rekord szerkesztésére van jogosultságuk. Minden bejelentőnek módja van arra, hogy már meglévő leírásokat másoljon le és lásson el saját példányának adataival. Tizenhárom intézmény több mint két és félezer rekordja került ilyen módon az adatbázisba²⁰.

A szerkesztőfelület html alapú úrlap, amelyen a kötelező adatok megadásához szükséges mezőket előre definiáltuk. A mezők száma megadott listából szükség szerint bővíthető. Lehetőség van az indexelt adatok böngészésére és a beemelésére is. Szintén listából választhatók ki az intézményi, nyelvi és országcódok. Beállítható, hogy a mezők,

almezők szöveges, vagy MARC jelöléssel jelenjenek meg a html oldalon. Az adatok helyes megadásához rövid, példákkal illusztrált, magyar nyelvű segítség is készült minden adatelemhez.

Ugyanezen a felületen lehetőség van MARC formátumú rekordok készítésére is.

Mi történt eddig?

Az adatbázisban jelenleg nyomtatott bibliográfiákból, máshonnan betöltött vagy közös katalogizálással készült rekordokból, és online lekérdezéssel több mint 150 ezer leírás érhető el²¹. A MOKKA-R tagkönyvtárain kívül számos kisebb-nagyobb intézmény jelezte és jelzi adat-bejelentési készségét, és folyamatosan történik a jogosultságok kialakítása, az adatok betöltése.

Az elmúlt két évben pályázati úton sikerült forrást teremteni arra, hogy az országban több helyen tartsunk a MOKKA-R adatbázisainak használatát és a bejelentések gyakorlatát ismertető előadásokat, bemutatókat. Ezekon összesen 71 gyűjtemény képviselőivel volt módunk személyesen találkozni, és a felmerülő kérdéseket is megbeszélni²². Ezek a megbeszélések számos olyan tanulsággal is szolgáltak, amelyek az eddigi munkafelületek további funkcióinak kialakításában segítettek. Az adatbázis használatához a már említett segédeszközök mellett újabbak is készültek: a dokumentumok bejelentésének egyes rész műveleteit illusztráló animált bemutatók kerültek a honlapra²³.

A közös katalogizáláshoz természetesen nélkülözhetetlen a régi nyomtatványok leírása szabályainak közzététele. A MOKKA-R képviselői is részt vesznek egy, az ISBD(A) szabvány alapján készülő részletes, érthető, számos példával ellátott magyar nyelvű szabályzat elkészítésében. A munka elkészülte a közeli hónapokban várható, a továbbiakban pedig e szabályrendszer használatát fogjuk a MOKKA-R tagjainak javasolni.

Már említettem az OSZK-val, illetve az RMSZ szerzőivel történt megállapodást, amely lehetővé teszi a közeli jövőben az egységesített névalakokat tartalmazó authority fájlok kialakítását. A Régi Magyarországi Szerzők átadott adatai már be vannak töltve, és máris kereshetők az adatbázisban²⁴. Nagyon jól haladnak azok a munkák is, amelyek során a böngészőbe épített szerkesztőfelület készül az RMNY szerkesztősége számára a Bodzakeretrendszerben. Ennek segítségével a nemzeti

bibliográfia már kiadott köteteinek adatmódosításai, javításai, valamint az új tételek szerkesztése itt fognak készülni, az adatok pedig konverzió nélkül hozzáférhetők lesznek az adatbázisban.

Sikerült együttműködési megállapodást aláírnunk a *Corvinán* kívül még két integrált könyvtári rendszer, a *Huntéka* és a *SZIKLA* fejlesztőivel. Ennek nyomán az ezeket a rendszereket használó könyvtárak muzeális dokumentumairól készült rekordokat az üzemeltetők – az intézmények hozzájárulásával – átadják a MOKKA-R nyilvántartási rendszerének, illetve a továbbiakban időközönként frissítik az adatokat.

A MOKKA-R együttműködést alakított ki a *Szegedi Tudományegyetem Könyvtartudományi Tanszékével*. A régi könyves képzésben részt vevő hallgatók számára előírt kötelező gyakorlatként a tanszék támogatja a MOKKA-R tagintézményeiben végzett munkát. Az elmúlt években több alkalommal dolgoztak hallgatók a *Kolozsvári Protestáns Teológia*, illetve az *Iparművészeti Múzeum Könyvtárában*.

Az elmúlt évben – hagyományteremtő céllal – a MOKKA-R éves közgyűléséhez kapcsolódóan szakmai tudományos konferenciát szerveztünk. Ezt afféle műhelynek tekintjük, és évről évre az éppen felmerülő szakmai újdonságokról, problémákról igyekszünk előadásokat szervezni. A 2007-ben tartott konferencia anyaga azóta nyomtatásban is megjelent²⁵.

Tervek

Az adatbázis egységesítése

A betöltések során nagyon heterogén állomány került az adatbázisba, s bár minden egyes új rekord fontos, meg kell próbálnunk valamiféle egységességre törekedni. Ennek első lépése lehet a szerzői nevek egységesítését szolgáló authority fájlok kialakítása. Ugyanilyen módon szeretnénk egységesíteni a magyarországi nyomdászok és nyomdahelyek névalakjait a *Clavis typographorum regionis Carpaticae* anyaga segítségével.

Együttműködés a CERL-lel

Folyamatos a szakmai együttműködés a *Consortium of European Research Libraries*-szel (CERL). A MOKKA-R kész arra, hogy a későbbiekben átadja a szerzők, nyomdahelyek, nyomdászok egységesített neveiből készült authority fájlo-

kat. Nagyon reméljük, hogy ezen az alapon sikerek lehetnek azok a tárgyalások, amelyek arra irányulnak, hogy a CERL a továbbiakban ne az egyes magyarországi könyvtáraktól, hanem a MOKKA-R-től vegye át a bibliográfiai leírásokat is. Nagyon fontos lenne, ha a CERL-hez való csatlakozás is ilyen keretekben történhetne. Állami támogatást szeretnénk kapni ahhoz, hogy a MOKKA-R tagkönyvtárai egy konzorciumként lehessenek tagok. Így azok a könyvtárak is használhatnák az adatbázist, amelyek jelenleg nem tudják ezt megtenni a magas tagdíj miatt. A CERL adatbázisa minden bizonnyal fontos adatokkal gyarapodna ilyen módon.

Kéziratok feldolgozása

Az OSZK Kézirattárával és a MTA-OSZK *Fragmenta Codicum Kutatócsoport*tal együtt dolgozunk a számukra kialakítandó adatbázis és feldolgozó felület kialakításán, amely a kéziratok MASTER szabvány alapú feldolgozását és tárolását teszi majd lehetővé. Ennek megvalósulásával lehetőség nyílik arra, hogy a MOKKA-R részt vegyen az ENRICH programban²⁶, és adatokat tudjon szolgáltatni a Manuscriptorium²⁷ adatbázisának.

Jegyzetek

- 1 Magyar Országos Közös Katalógus – Régi Nyomtatványok Tagozat Ügyrendje (<http://www.eruditio.hu/mokka-r/ugyrend4.htm>).
- 2 A 2005. évi LXXXIX. törvénnyel módosított 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről.
- 3 22/2005. számú NKÖM rendelet A muzeális könyvtári dokumentumok kezelésével és nyilvántartásával kapcsolatos szabályokról.
- 4 Tagozati törzskönyvtárak: Magyar Állami Földtani Intézet; Győri Egyházmegyei Kincstár és Könyvtár; Országos Széchényi Könyvtár; Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Központi Könyvtár; Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum; Miskolci Egyetemi Könyvtár, Levéltár, Múzeum; Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár; Budapesti Corvinus Egyetem Entz Ferenc Könyvtár és Levéltár; Szegedi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár; Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára; Budapesti Corvinus Egyetem Központi Könyvtára; ELTE Egyetemi Könyvtár; Semmelweis Egyetem Központi Könyvtára; Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Országos Információs Központ és Könyvtár; Országgyűlés Hivatala, Országgyűlési Könyvtár; Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár.
Tagozati partnerkönyvtárak: Somogyi-könyvtár, Szeged; Főszékesegyházi Könyvtár, Esztergom; Magyar Ferences Könyvtár és Levéltár; Tiszántúli Reformá-

tus Egyházkerület és Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtára; Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Gyűjteménye.

- Tagozati részt vevő könyvtárak: Piarista Központi Könyvtár; Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei Nagykönyvtára; Megyei és Városi Könyvtár, Kaposvár; József Attila Megyei Könyvtár, Főszékesegyházi Könyvtár.
- 5 2006-ban kérte felvételét: KSH Könyvtár és Levéltár; Szent István Egyetem Állatorvos-tudományi Könyvtár; Széchényi István Városi Könyvtár Sopron; Evangélikus Országos Könyvtár; Római Katolikus Hittudományi Főiskola Gyulafehérvár; Csokonai Vitéz Mihály Református Gimnázium Általános Iskola és Kollégium Könyvtára Csurgó.
2007-ben kérte felvételét: Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár Győr; Magyar Országos Levéltár Könyvtára Budapest; Protestáns Teológiai Intézet Könyvtára, Kolozsvár.
 - 6 A MOKKA-R rendszerfejlesztője *Zawiasa Robert* (Szegedi Tudományegyetem, Egyetemi Könyvtár).
 - 7 A programszervező *Hegyi Ádám* (Szegedi Tudományegyetem, Könyvtártudományi Tanszék).
 - 8 <http://www.eruditio.hu/mokka-r/> – <http://www3.mokka.hu/?q=mokka-r/nyitolap>
 - 9 mokka-r@listserv.iif.hu
 - 10 A felmérés eredményeinek részletes elemzését I. Hegyi Ádám: A MOKKA-R (Magyar Országos Közös Katalógus – Régi Nyomtatványok) fejlesztéséről. = Könyvtári Figyelő, 51. köt. 2. sz. 2005.
 - 11 A keretrendszer a Szegedi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárban, az Országos Széchényi Könyvtár támogatásával készült. Fejlesztője *Zawiasa Robert* (SZTE Egyetemi Könyvtár). Részletesebb leírását I.: RÁCZ Ágnes: Hol tartunk a Humán Szakirodalmi Adatbázis megvalósításában? = Könyvtári Figyelő, 51. köt. 4. sz. 2005.
 - 12 Bibliotheca Eruditionis: Régi Magyarországi Nyomtatványok és Olvasmányok adatbank (1500-1700) (<http://www.eruditio.hu/lectio>)
 - 13 Rendszerkönyvtáros : *Sándor Ákos* (SZTE Egyetemi Könyvtár).
 - 14 Az Országos Széchényi Könyvtár 16. századi nyomtatványainak katalógusa: nem magyar nyelvű, külföldi kiadványok. Szerk. Soltész Zoltánné, Velenczei Katalin, W. Salgó Ágnes. Budapest, OSZK, 1990.
 - 15 A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 1601 előtti nyomtatványainak katalógusa. Szerk. Klinda Mária. Budapest, FSZEK-OSZK, 2001.
 - 16 A Pécsi Egyetemi Könyvtárban őrzött Klimó-könyvtár katalógusa. Összeáll. Móró Mária Anna. Budapest, Tarsoly, 2001.
 - 17 Régi magyarországi nyomtatványok 1-3. kiadja a Magyar Tudományos Akadémia, Országos Széchényi Könyvtár; Szabó Károly: Régi magyar könyvtár I-III.; Apponyi Sándor: Hungarica: Ungarn betreffende im Auslande gedruckte Bücher und Flugschriften. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 2004.
 - 18 Magyarországi egyházi könyvtárak kéziratkatalógusai = Catalogi manuscritorum, quae in

bibliothetics ecclesiasticis Hungariae asservantur. Budapest, OSZK.: A Csurgói Református Gimnázium, valamint a Kecskeméti, Kiskunhalasi és Kunszentmiklósi Református Egyházközségek könyvtárainak kéziratkatalógusa (1999), Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Gyűjteménye (Budapest) kéziratkatalógusa (1982), Dunántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtára (Pápa) kéziratkatalógusa (1987), Egri Főegyházmegyei Könyvtár kéziratkatalógusa (1986), Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár Batthyány-gyűjteményének katalógusa (1991), Az Evangélikus Országos Levéltár (Budapest) kéziratkatalógusa (1993), Győri Egyházmegyei Könyvtár kéziratkatalógusa (1991), Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár kéziratkatalógusa (1989), Magyar Piarista Rendtartomány Központi Levéltára kéziratkatalógusa (2000), Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár kéziratkatalógusa (1981), Tiszáninneri Református Egyházkerület Nagykönyvtára (Sárospatak) kéziratkatalógusa (1986), Váci Egyházmegyei Könyvtár kéziratkatalógusa (1999).

- ¹⁹ Régi magyarországi szerzők. 1., A kezdetektől 1700-ig. Szerk. Wix Györgyné, P. Vásárhelyi Judit. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 2007.
- ²⁰ Apor Vilmos Katolikus Főiskola Könyvtára; Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára Kiskunfélegyházi Részlege Szakkönyvtára; Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára Szakkönyvtára; Ceglédi Városi Könyvtár, Cegléd, Deák Ferenc Megyei Könyvtár; Károli Gáspár Református Egyetem Tanítóképző Főiskolai Kar Könyvtára; Kemenesaljai Művelődési Központ és Könyvtár; Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Könyvtára; Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola Könyvtára; Tűzoltó Múzeum Szakkönyvtára; Váci Egyházmegyei Könyvtár; Iparművészeti Múzeum Batthyány-gyűjteménye.
- ²¹ 2008-12-07-én pontosan 152 907 (137 141 könyves, 15 766 kéziratos) rekord.
- ²² Ebben a programban részt vett *Mészáros Zoltán* (SZTE Egyetemi Könyvtár) is.
- ²³ <http://www.eruditio.hu/mokka-r/sugo.htm>
- ²⁴ Egyelőre a LECTIO (<http://www.eruditio.hu/lectio>) külön „fiókjában”.
- ²⁵ A MOKKA-R Egyesület 2007. december 17-i felolvasóülésének anyaga. (A Magyar Könyvszemle és a MOKKA-R Egyesület füzetei 1.) Szerk. Monok István, Nyerges Judit. Budapest, Argumentum, 2008.
- ²⁶ European Networking Resources and Information Concerning Cultural Heritage: a kéziratok virtuális gyűjteményének megvalósítását célzó EU-projekt: <http://enrich.manuscriptorium.com/>
- ²⁷ http://www.manuscriptorium.com/Site/ENG/default_eng.asp

Irodalom

FARKAS Gábor Farkas: Számítógépes adatbázisok az Egyetemi Könyvtár legrégebbi állományából. = Iskolakultúra, 7. köt. 5. sz. 1997. p. 48–56.

HEGYI Ádám: A MOKKA-R (Magyar Országos Közös Katalógus – Régi Nyomatványok) fejlesztéséről. = Könyvtári Figyelő, 51. köt. 2. sz. 2005. p. 256–267.

HEGYI Ádám: A MOKKA-R fejlesztése. <https://nws.niif.hu/ncd2005/docs/ahu/083.pdf>

HEGYI Ádám: Der Verbundkatalog der alten Drucke in Ungarn.

http://www.konyvtar.elte.hu/hirek/rendezvenyek/2004/digit_konf/ha_ea.htm

KEVEHÁZI Katalin – VARGA András: Régi könyvek számítógépes feldolgozása a JATE Központi Könyvtárban. = Iskolakultúra, 7. köt. 5. sz. 1997. p. 57–62.

KEVEHÁZI Katalin : MOKKA (Teil: alte Drucke) und Eruditio – ein Datenbank für alte Drucke und ein Expertensystem.

http://www.konyvtar.elte.hu/hirek/rendezvenyek/2004/digit_konf/kek.htm

Magyar Országos Közös Katalógus – Régi Nyomatványok Tagozat Ügyrendje

<http://www.eruditio.hu/mokka-r/ugyrend4.htm>

A MOKKA-R Egyesület 2007. december 17-i felolvasóülésének anyaga. (A Magyar Könyvszemle és a MOKKA-R Egyesület füzetei 1.) Szerk. Monok István, Nyerges Judit. Budapest, Argumentum, 2008.

MONOK István: A művelődéstörténeti kutatásokról. = Magyar Tudomány, 2006. 7. sz. p. 818.

MONOK István: A könyv- és könyvtártörténeti kutatások helyzete és finanszírozása. A szegedi könyvtörténeti kutatások 1980–1995. (Esettanulmány). = Könyvtári Figyelő, 42. köt. 1. sz. 1996. p. 23–29.

MONOK István: Az 1851 előtti kéziratok és régi könyvek közös katalógusa. = Könyvtári Levelező/Lap, 2004. július, p. 3–5.

RÁCZ Ágnes: Hol tartunk a Humán Szakirodalmi Adatbázis megvalósításában? = Könyvtári Figyelő, 51. köt. 4. sz. 2005. p. 751–760.

Beérkezett: 2009. I. 23-án.

